

Андреана ЕФТИМОВА

СУ „Св. Климент Охридски“, България

ПРОБЛЕМИ ПРЕД СТИЛИСТИЧНОТО РЕДАКТИРАНЕ НА ТЕКСТА

Andreana EFTIMOVA

Sofia University „St. Kliment Ohridski“, Bulgaria

PROBLEMS IN STYLISTIC EDITING OF TEXTS

The ability to distinguish the stylistic effect from the ineffective deviation from language norms depends on the recipient's ability to evaluate speech. The article offers an analysis of exam results to orient and interpret the trainees' ability to recognize and distinguish the stylistic effect from stylistic and grammatical error.

Ключови думи: стилистичен ефект, стилистична грешка, норма, редактиране
Keywords: stylistic effect, stylistic error, norm, editing.

Основен въпрос пред редактирането на текста е какъв резултат се преследва. Отдавна е преодоляно схващането, че редактирането представлява нормализация на текста според правописните, пунктуационните, граматическите норми на книжовноезиковата формация и неутралния стил. Това е следствие от осъзнаването, че текстовете имат различни цели и функционират в различен контекст. Често запазването на отклонения от определени норми в текста е редакторско решение, което е съобразено със спецификите на комуникативната ситуация, в която текстът участва. Затова понякога отклоненията не се дефинират като грешки, а като стилистични ефекти, а за оценяването им е нужна езикова и стилистична подготовка.

Стилистична норма, стилистична грешка, стилистичен похват

За да се оцени някой езиков или стилистичен феномен като грешка или похват, е нужно да се въведе понятието „норма“. То е критерият, според който речевите изяви се определят като правилни или неправилни, като уместни или неуместни. Според Кр. Чакърова и П. Костова, авторки на едно от най-авторитетните изследвания на стилистичните грешки в съвременното българско

езикознание, „правилата, регулиращи речевата дейност, се наричат норми“ (Чакърова, Костова 1999: 34). Те могат да са: общоезикови норми (правилата за употреба на всички функционално значими езикови средства в този исторически момент), книжовноезикови норми (кодифицираните правила за използване на езиковите средства от обработения езиков стандарт), неутрална норма (правилата за използване на неутралните езикови средства), функционалностилнови норми (правилата за подбор и комбиниране на езиковите средства в отделните функционални стилове), комуникативни норми (правилата за нормално функциониране на езика с основна цел разбираемост) (Чакърова, Костова 1999: 35–36). Във всеки текст тези видове норми функционират с различна сила в зависимост от предназначението му и контекста, в който ще функционира. Отклонението от тези норми не е еднакво значимо в различните видове текстове. Твърди се, че комуникативната норма е най-силна, защото нейното нарушаване води до пълен провал в речевото общуване, но съществуват художествени текстове, в които отклоненията от комуникативната норма могат да имат друг смисъл (да внушават, че комуникацията е невъзможна например) и чрез отказа от спазването на комуникативните правила да се осъществява комуникация.

Грешката очевидно е вид отклонение от нормата. За разлика от сравнително лесното оценяване като грешки на отклоненията от правописните, пунктуационните и граматическите норми, стилистичните грешки се разпознават по-трудно и често като стилистични грешки се припознават стилистични похвати. Стилистичната грешка е „езиков факт, който затруднява в различна степен акта на рецепция на съобщението“ (Чакърова, Костова 1999: 39), без да го проваля напълно. Често стилистичната грешка представлява нарушение на повече от една норма и единственият начин, по който я откриваме, е чрез оценката на уместността/неуместността на езиковия факт в контекста. Грешката е несъзнателна, случайна, но често преценката за мотивацията за дадена езикова употреба е неясна и трудно доловима. Тази преценка зависи от подготовката на реципиента (редактора), от предварителните му нагласи, от езиковата му култура, която предполага познаване на езиковите норми и на правилата в различните сфери на общуването.

Стилистичният ефект е целенасочено смислоносещо отклонение и би трябвало да няма колебание, че неочакваната и нарочна употреба на езиковата единица носи допълнителен смисъл. Често се обръща внимание, че „стилистичният ефект представлява тип „игра“ с нарушението на нормата, което е белег за висока речева култура, основана на отличното познаване на системата от езикови норми [...]“ (Чакърова, Костова 1999: 62–63). С това твърдение се подчертава необходимостта от подготовка на реципиента на текста, за да разбере и оцени изобретателността и оригиналността на отклоненията от нормите. Изследователите от групата ѝ изразяват същото схващане – че умението за разграничаване на стилистичния ефект от неефективното нарушение на езико-

вите норми зависи от възможностите на реципиента да оцени речевата проява, от състоянието на неговия „механизъм на автокорекция“ (Група μ 1986).

Това схващане получи своето потвърждение в изпитни резултати, които в настоящото изследване се използват за интерпретация на възможностите за разпознаване и разграничаване на стилистичния ефект от стилистичната грешка.

Описание на изпитната задача

На две групи студенти от първи курс в специалността „Книгоиздаване“ във Факултета по журналистика и масова комуникация при СУ „Св. Климент Охридски“ беше възложено да коригират два текста – една инструкция за изискванията към багажа при пътуване със самолет и един мемоарно-документален текст, описващ хотел в София от времето между двете световни войни. Всяка група работеше само с един от двата текста.

В текстовете бяха допуснати нарочно правописни и пунктуационни грешки и подадените варианти изглеждаха по следния начин:

Текст 1

Ще трябва да си дадеш сметка, преди да заредиш куфарите че разрешения за превоз багаж е ограничен на две парчета до 23 кг и малък ръчен багаж – чанта раничка или куфарче с тегло до 5-6 кг. Авиокомпаниите имат различни изисквания за размера и теглото на ръчния багаж. За това е най-добре да попиташ предварително когато закупуваш билета си. Всеки допълнителен багаж се заплаща скъпо а теглото на разрешеният не може да се превишава. По тази причина е важно да прецениш много добре какво да вземеш в багажа ти. След опитите за атенгати в Англия ръчният багаж на всички пътници се проверява изключително стрикно. Има дълъг списък от вещи който не можеш да носиш в ръчния си багаж а ако вземеш някоя от тях тя ще ти бъде отнета на летището. В обичая случаи това важи за всякакви течности кремове козметика с опаковки повече от 100 мл.

Текст 2

Гранд хотел България е бил построен почти веднага след Освобождението. Още през 1881 година. По проект на талантливия чешки архитект Антон Колар – човека който е проектант и на паметника на Васил Левски. А така също и на великолепното здание на бившия Военен Клуб на ъгъла на „Царя“ и улица „Раковски“.

Издържан като фасада в модния по онова време „виенски стил“ отвътре хотел България е бил проектиран по всички правила и изисквания на тогавашните луксозни хотели в Европа и е покривал напълно представите за хотелски комфорт от онези дни. В сравнение със съвремените му Софийски ханове и примитивни хотелчета съществували тогава в София той е представлявал истински дворец. И с право нашите дядовци са минавали край него със страхопочитание.

При тези си абсолютни възможности гранд хотел България разбира се е бил без конкуренция. Всички по-видни хора от чужбина които са пристигали в столица-

та ни по разни поводи през онези далечни дни са отсядали главно в него. Естествено – по право!...

Оказа се че още в края на миналият век в него е живял за известно време професор Константин Иречек докато му намерят подходящо жилище в София.

(по Драган Тенев, „Тристахилдна София и аз между двете войни“, 1994)

В инструкциите изрично се посочваше, че от студентите се изисква коригиране на отклоненията от граматичните, правописните и пунктуационните норми. В текстовете по-долу са отбелязани с подчертаване думите и изразите с допуснати правописни и граматически грешки, а в щрих са поставени пропуснатите запетаи и кавички.

Текст 1

Ще трябва да си дадеш сметка преди да заредиш куфарите че разрешения за превоз багаж е ограничен на две парчета до 23 кг и малък ръчен багаж – чанта раничка или куфарче с тегло до 5-6 кг. Авиокомпаниите имат различни изисквания за размера и теглото на ръчния багаж. За това е най-добре да попиташи предварително когато закупуваш билета си. Всеки допълнителен багаж се заплаща скъпо а теглото на разрешеният не може да се превишава. По тази причина е важно да прецениш много добре какво да вземеш в багажа ти. След опитите за атентати в Англия ръчният багаж на всички пътници се проверява изключително стрикно. Има дълъг списък от вещи който не можеш да носиш в ръчния си багаж а ако вземеш някоя от тях тя ще ти бъде отнета на летището. В общия случаи това важи за всякакви течности кремове козметика с опаковки повече от 100 мл.

Текст 2

Гранд хотел „България“ е бил построен почти веднага след Освобождението. Още през 1881 година. По проект на талантливия чешки архитект Антон Колар – човека който е проектант и на паметника на Васил Левски. А така също и на великолепното здание на бившия Военен Клуб на ъгъла на „Царя“ и улица „Раковски“.

Издържан като фасада в модния по онова време „виенски стил“ отвътре хотел „България“ е бил проектиран по всички правила и изисквания на тогавашните луксозни хотели в Европа и е покривал напълно представите за хотелски конфорт от онези дни. В сравнение със съвремените му Софийски ханове и примитивни хотелчета съществували тогава в София той е представлявал истински дворец. И с право нашите дядовци са минавали край него със страхопочитание.

При тези си абсолютни възможности гранд хотел „България“ разбира се е бил без конкуренция. Всички по-видни хора от чужбина който са пристигали в столицата ни по разни поводи през онези далечни дни са отсядали главно в него. Естествено – по право!...

Оказа се че още в края на миналият век в него е живял за известно време професор Константин Иречек докато му намерят подходящо жилище в София.

(по Драган Тенев, „Тристахилдна София и аз между двете войни“, 1994)

Коментар на резултатите от работата на студентите с текстовете

Двата текста се различават по типология и стил. Първият не предполага затруднения в рецепцията, тъй като представлява инструкция за характеристиките на багажа, който може да се вземе на борда на самолет. Инструкцията е оформена като поредица от съобщителни изречения с регулативна функция. Единствено транспозицията по число – от 2 л. мн. ч. във 2 л. ед.ч. – подсказва опит да се скъси дистанцията с реципиента. Текстът е от лайфстайл издание, в което се отправят съвети към читателите.

Текст 1

Ще трябва да си дадеш сметка, преди да заредиш куфарите, че разрешенията за превоз багаж е ограничен на две парчета до 23 кг и малък ръчен багаж – чанта, раничка или куфарче с тегло до 5-6 кг. Авиокомпаниите имат различни изисквания за размера и теглото на ръчния багаж. Затова е най-добре да попиташ предварително, когато закупуваш билета си. Всеки допълнителен багаж се заплаща скъпо, а теглото на разрешения не може да се превишава. По тази причина е важно да прецениш много добре какво да вземеш в багажа си. След опитите за атентати в Англия ръчният багаж на всички пътници се проверява изключително стриктно. Има дълъг списък от вещи, които не можеш да носиш в ръчния си багаж, а ако вземеш някоя от тях, тя ще ти бъде отнета на летището. В общия случай това важи за всякакви течности, кремове, козметика с опаковки повече от 100 мл.

Вторият текст е мемоарно-документален по жанр и доминиращият тип надизреченски единства в него са дескриптивните.

Текст 2

Грандхотел „България“ е бил построен почти веднага след Освобождението. Още през 1881 година. По проект на талантливия чешки архитект Антон Колар – човека, който е проектант и на паметника на Васил Левски. А така също и на великолепното здание на бившия Военен клуб на ъгъла на „Царя“ и улица „Раковски“.

Издържан като фасада в модния по онова време „виенски стил“, отвътре хотел „България“ е бил проектиран по всички правила и изисквания на тогавашните луксозни хотели в Европа и е покривал напълно представите за хотелски комфорт от онези дни. В сравнение със съвременните му софийски ханове и примитивни хотелчета, съществували тогава в София, той е представлявал истински дворец. И с право нашите дядовци са минавали край него със страхопочитание.

При тези си абсолютни възможности грандхотел „България“, разбира се, е бил без конкуренция. Всички по-видни хора от чужбина, които са пристигали в столицата ни по разни поводи през онези далечни дни, са отседнали главно в него. Естествено – по право!...

Оказа се, че още в края на миналия век в него е живял за известно време професор Константин Иречек, докато му намерят подходящо жилище в София.

(по Драган Тенев, „Тристахилядна София и аз между двете войни“, 1994)

В него се работи дискретно със стила на синтактично равнище. В първия абзац на текста са използвани три присъединени части. В семантичното определение на присъединителните конструкции се включват поне три синтактични прояви, една от които описва използваните в абзаца части и изречения: „Присъединяването като самостоятелна категория е част на изречението или изречение, с които се изказват допълнителни съобщения, интонационно независими, но синтактично зависими от предходното изказване. [...] Синтактичната несамостойност се заключава в употребата на синтактични свързващи средства, отнасящи присъединената конструкция към член от предходното завършено изречение или към цялото предходно изречение“ (ГСБКЕ 1994: 253). Според синтактичните отношения на съчинение и подчинение между присъединената и предходната част, които не се унищожават при присъединяването, трите присъединени части са свързани с предходните съчинително: чрез наречие, предлог, съюз – *още, по, а така също*. Опорната част на първите две присъединени части е първото изречение, а опорната част на последното присъединено изречение е третото изречение, т.е. йерархията на присъединяването изглежда по този начин:

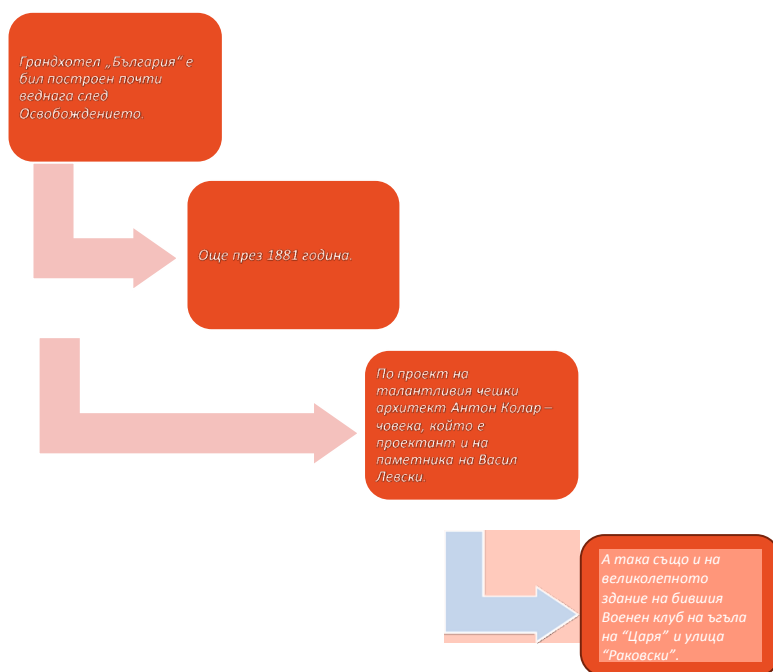

Схема №1. Синтактични връзки между присъединената и предходната част в първи абзац на Текст 2

Първата присъединена част не е изречение, а част на изречението с опорна част в първото изречение. Втората присъединена част е част на изречението с опорна част в първото изречение, пояснена с приложение, включващо подчинено определително изречение. Третата присъединена част е присъединена еднородна част с опорна част подчиненото определително изречение в третото изречение (втората присъединена част).

При присъединяване на изречения „присъединителното значение по начало е свързано с изравняването на смисловото значение между основното предходно изказване и присъединената част или с по-голямото значение на присъединената част [...] (ГСБКЕ 1994: 255). Следователно присъединяването на синтактични конструкции отразява желанието на автора да постави смисловия акцент върху тяхното съдържание или да присъедини допълнителни значими смисли, да изрази отношението си с различни модално-експресивни отсенки и др.

Този стилистичен похват на присъединяването на конструкции се използва още веднъж в текста по-надолу.

Всички по-видни хора от чужбина, които са пристигали в столицата ни по разни поводи през онези далечни дни, са отсядали главно в него. Естествено – по право!...

Може да се обобщи, че на синтактично равнище в текста е приложен няколко пъти стилистичният похват на присъединяването на конструкции с цел усилване на смисловото внушение и насочване на вниманието на читателя към него.

Анализ на коректорската и редакторската намеса на студентите

Любопитно е, че в първия текст поправките са само коректорски – поставяни са запетаи и са коригирани правописни и граматически грешки така, както е формулирано изискването в инструкцията към изпитната задача.

Във втория текст освен коректорските поправки студентите са редактирали стилистично текста, без да им е поставяна такава задача. Ето едни от най-често поправяните „грешки“:

– премахване на присъединените части с неприсъщи начални думи: съюзи, предлози, наречия, като се обединяват в едно изречение чрез отделяне със запетаи (още, по, а, така също)

– премахване на приложения (Антон Колар – **човека**)

– промяна на словоредни особености (така също – също така)

– премахване на обстоятелствени пояснения и оставяне на приложенията им (**улица „Раковски“**)

– подмяна на предлози (от онези дни – в онези дни; по право – с право).

Първи изреченски комплекс:

Грандхотел „България“ е бил построен почти веднага след Освобождението. Още през 1881 година. По проект на талантливия чешки архитект Антон Колар – човека, който е проектант и на паметника на Васил Левски. А така също и на великолепното здание на бившия Военен клуб на ъгъла на „Царя“ и улица „Раковски“.

Предложени варианти:

Грандхотел „България“ е бил построен почти веднага след Освобождението, **още** през 1881 година, **по** проект на талантливия чешки архитект Антон Колар – човека, който е проектант и на паметника на Васил Левски, **а** така също и на великолепното здание на бившия Военен клуб на ъгъла на „Царя“ и улица „Раковски“.

Грандхотел „България“ е бил построен почти веднага след Освобождението **Още** през 1881 година. По проект на талантливия чешки архитект Антон Колар – човека, който е проектирал ~~и на~~ паметника на Васил Левски, **а** така също и ~~на~~ великолепното здание на бившия Военен клуб на ъгъла на „Царя“ и улица „Раковски“.

Грандхотел „България“ е бил построен почти веднага след Освобождението. Още през 1881 година, **по** проект на талантливия чешки архитект Антон Колар, ~~—човека~~, който е проектант и на паметника на Васил Левски, **а** така също и на великолепното здание на бившия Военен клуб на ъгъла на „Царя“ и улица „Раковски“.

Грандхотел „България“ е бил построен почти веднага след Освобождението, **още** през 1881 година, **по** проект на талантливия чешки архитект Антон Колар – човека, който е проектант и на паметника на Васил Левски, **а също така** и на великолепното здание на бившия Военен клуб на ъгъла на „Царя“ и улица „Раковски“.

Грандхотел „България“ е бил построен почти веднага след Освобождението. Още през 1881 година. По проект на талантливия чешки архитект Антон Колар – човека, който е проектант и на паметника на Васил Левски. А така също и на великолепното здание на бившия Военен клуб на ъгъла на „Царя“ и **улица** „Раковски“.

Втори изреченски комплекс:

В сравнение със съвременните му софийски ханове и примитивни хотелчета, съществували тогава в София, той е представлявал истински дворец. И с право нашите дядовци са минавали край него със страхопочитание.

Предложени варианти:

В сравнение със съвременните му софийски ханове и примитивни хотелчета, съществували тогава в София, той е представлявал истински дворец. **И** С право нашите дядовци са минавали край него със страхопочитание.

В сравнение със съвременните му софийски ханове и примитивни хотелчета, съществували тогава в София, той е представлявал истински дворец и с право нашите дядовци са минавали край него със страхопочитание.

Трети изреченски комплекс:

Издържан като фасада в модния по онова време „виенски стил“, отвътре хотел „България“ е бил проектиран по всички правила и изисквания на тогавашните луксозни хотели в Европа и е покривал напълно представите за хотелски комфорт от онези дни.

Предложен вариант:

Издържан като фасада в модния по онова време „виенски стил“, отвътре хотел „България“ е бил проектиран по всички правила и изисквания на тогавашните луксозни хотели в Европа и е покривал напълно представите за хотелски комфорт в онези дни.

Четвърто изречение:

Естествено – по право!...

Предложен вариант:

Естествено – с право!...

Намесата на студентите във втория текст се отнася до два типа особености: стилистична употреба на присъединени части с предложна или съюзна връзка и рекцията на думите.

1. Студентите оценяват като погрешни изреченията, които започват с предлог или съюз и представляват приложени конструкции. Те се стремят да приведат синтактичните конструкции според представите си за нормално българско изречение, без да подозират, че решенията в текста тези изречения да се отделят, може да целят постигането на определен стилистичен ефект;

2. Студентите оценяват като погрешни и остарели някои предлози и съюзи в словосъчетания – *от онези дни, по право, така също*. Редакцията им представлява заместване на тези думи с други, които променят стилистичната принадлежност, а понякога и смисъла на словосъчетанията, в които участват.

Резултатите от намесата на студентите показват:

– относително добра подготовка на реципиентите за общуване с нормативни и стилистично несложни послания. Вероятно се дължи на по-честото общуване с такъв тип текстове (като Текст 1) в медиите и във всекидневието;

– недостатъчен опит и умения за възприемане при общуването с по-необичайно кодирани послания чрез стилови похвати на различни езикови равнища (като Текст 2). Вероятно се дължи на пренебрегването на срещата с раз-

лични в стилово отношение текстове от различни сфери на общуването и непознаването на някои жанрове като мемоара, пътеписа и пр.;

– относително слабо познаване на синтактичните закономерности и конструкции в българската граматика. Очевидно е от редакторската намеса във втория текст, че студентите не осъзнават ясно съществуването на явлениято *присъединени конструкции*, описано в българските граматики, и стиловите му възможности в рамките на текста. Причината може да се търси отново в недостатъчното общуване с различни по стил и жанр текстове, в които този стилистичен похват на граматическо равнище да е използван;

– неосъзнаване на връзката на текстовете с комуникативната ситуация, в която се създават – времето на написване на текстовете, жанра им и др., и на подчиняването на езиковите особености на текста на тези фактори;

– неразграничаване на спецификите на коректорската и редакторската работа;

– непознаване на типологията на допусканите грешки и погрешно оценяване на вида на грешките;

– убеждението, че съществува една-единствена норма, според която се трансформира всеки текст в общуването. За формирането на подобно убеждение способства като че ли и образованието, което издига като най-функционална и най-богата книжовноезиковата формация на българския език и нейните норми, а пренебрегва субстандартните¹ езикови варианти, техните норми и възможностите им да създават стилистични ефекти;

– подценяване на предварителната сериозна подготовка и познания за култивиране на редакторски умения, както и неосъзнаване на спецификите на редакторския процес и на редакторската професия.

Изводи

Класикът на модерната българска стилистика М. Янакиев твърди, че „когато редакторите по професия редактират, тяхната работа се опира на правила, които още от Древна Гърция са били част от *ποιητικῆ τέχνη* (изговаряно *ποιητικέ τέχνη*), т.е. част от изкуството на правенето, творенето, съчиняването“ (Янакиев 1994: 14). Но правилата на редактирането не са свързани само с познаването на книжовните норми, но и на стилистичните и прагматичните норми, както и на стилистично оправданите отклонения от тях. Затова ще се

---

¹ „Под субстандарт се разбират всички разновидности на националния език (с изкл. на нормирания книжовен език и диалектите): некодифицираната народно-разговорна реч, интердиалектите, мезолектите, социалните и професионалните жаргони (езика на наркомани, затворници), младежкият сленг и др. (Иванова 2013: 191–192) или „стилистична организация на речта, отнасяща се към неофициалната комуникативна сфера, в която се нарушават книжовните норми и към което явление голяма част от обществото има отрицателно отношение“ (Иванова 2013: 193).

възползвам от метафоричните определения за различните видове реакции на хората по отношение на редактирането на текста (Янакиев 1994: 104–105), за да открия три етапа в подготовката и развитието на младите специалисти за професията на редактора:

– „болни“ – трудно осъзнават, че редактирането е резултат от умения и познания, натрупани в процеса на общуването с текстове и изисква богат опит и езиков усет;

– „предразположени към заболяване“ – осъзнават нуждата от предварителна подготовка и опит и от познаването на спецификите на редакторската работа, но смятат, че придобиването на тези умения и знания завършва в средното образование или се наваксва бързо;

– „здрави“ – завършените добри редактори, които притежават онази рецептивна култура, която да им позволи да разграничават стилистичния ефект от неефективното нарушение на езиковите норми, за да запазят смисловото и стилово богатство и разнообразие на текстовете, които редактират.

ЛИТЕРАТУРА // BIBLIOGRAPHY

Група μ 1986: Дюбуа, Ж., Эделин, Ф., Клинкаберг Ж.-М., Мэнге, Ф., Пир, М., Тринон, А. Общая риторика. Москва. [**Група μ 1986:** Djubua, Zh., Edelin, F., Klinkenberg Zh.-M., Menge, F., Pir, M., Trinon, A. Obshtaja retorica. Moskva].

ГСБКЕ 1994: Граматика на съвременния български език. Т. 3/ Синтаксис. Ред. Тилков, Д., Стоянов, Ст., Попов, К. София: БАН. [**GSBKE 1994:** Gramatika na savremennija balgarski ezik. T. 3/Sintaksis. Red. Tilkov, D., Stojanov, St., Popov, K. Sofia: BAN].

Иванова 2013: Иванова, Д. Стандарт и субстандарт в българския език (между теорията и прагматиката) // Opera Slavica, XXIII, 4, с. 187–196. [**Ivanova 2013:** Ivanova, D. Standart i substandart v balgarskija ezik (mezhdur teorijata i praktikata) // Opera Slavica, XXIII, 4, с. 187–196].

Чакърова, Костова 1999: Чакърова, Кр., П. Костова. Феноменът стилистична грешка. Пловдив: Марица. [**Chakarova, Kostova 1999:** Chakarova, Kr., Kostova, P. Phenomenat stilistichna greshka. Plovdiv: Marica].

Янакиев 1994: Янакиев, М. Как да редактираме свой или несвой текст. София: Регалия 6. [**Yanakiiev 1994:** Yanakiiev, M. Kak da redaktirame svoj ili nesvoj tekst. Sofia: Regalija].

Доц. д-р А. Петкова като ученичка в Плевен (на първия ред в средата до преподавателката по немски език г-жа Сиракова, СОУ „Анастасия Димитрова“, 1974 г.)

Доц. д-р А. Петкова с колегите от Катедрата по български език (1982)